

Yerel Yönetim Tarafından Kurulan Okul Kütüphanelerinin Halk Kütüphanesi Hizmetleri

Hilal Çuhadar

Beylikdüzü Belediyesi, Türkiye, hilalcuhadar@beylikduzu.bel.tr

Fidan Gül

Beylikdüzü Belediyesi, Türkiye, fidangul@beylikduzu.bel.tr

Öz

Beylikdüzü Belediye Başkanlığı ve Beylikdüzü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen protokol ile “Okul Kütüphaneleri Halka Açılıyor” isimli proje hayata geçirilmiştir. İlçe sınırları içinde bulunan 3 lise bünyesinde kütüphaneler kurulmuştur.

Bu projede; okul öğrencilerinin ve çevre halkının kitap okumaya teşvik edilmesi, kütüphane kültürü edinilmesine katkıda bulunulması, öğrencilerin nitelikli zaman geçirmeleri için uygun ortam sağlanması, okul, öğrenci ve aile iletişiminin daha verimli hale getirilmesi, eğitim kurumlarındaki kütüphanelerden öğrencilerin ve çevre halkının faydalanmasının sağlanması, kütüphane kültürü edinilmesine, vatandaşlarımızın kendini geliştirme ve kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Genç yaşta lise öğrencilerinin, tüm günlerini geçirdikleri okul binasında aktif olarak hizmet veren bir kütüphane olması, kütüphanecisi ile olan aktif iletişimleri sayesinde kitap okumaya, kitaplara ve kütüphanelere olan bakış açılarını olumlu yönde geliştirerek kütüphane alışkanlığı edinmelerinde önemli rol oynamıştır.

Anahtar kelimeler: Okul kütüphaneleri, kütüphanecilik hizmetleri, okuma alışkanlığı, kütüphanelerarası işbirliği.

Giriş

Kütüphaneler, her türden bilgi ve düşünce eserlerini toplayıp koruyarak, düzenlediği bilgi zenginliğini insanlara, toplumlara aktarılmasını ve çağlar boyu sürekli paylaşılmasını sağlayan yerel bilgi merkezleridir. Halkın bilgi alma hakkının sorumluluğu ve bilinciyle çalışmalarını sürdüren halk kütüphaneleri, toplumun bilgi gereksinimini karşılayan en önemli kurumlardır. Kadın, erkek, her yaş ve düzeyde, çeşitli mesleklerden okurun ilgi alanına hitap edecek çeşitlilikte bilgi sunan, dermelerini oluşturan toplumsal bilgi merkezleridir. Toplumun her kesimine hitap eden halk kütüphanelerinin kullanıcı profiline kapsamında elbette ki bulunduğu bölgede eğitim gören çeşitli yaş gruplarındaki öğrencilerde bulunmaktadır. Bu sebeptir ki; halk kütüphaneleri ve okul kütüphaneleri birbirine en yakın iki kütüphane türüdür.

Kurumlararası işbirliğinin büyük önem taşıdığı bu çalışma, yerel yönetim tarafından verilen kütüphanecilik hizmetlerinin hedef kitlenin ihtiyaçlarına hızlı cevap verilmesi, doğrudan etkileşime geçilmesi ile elverişli yararlanma ortamını sağlayarak kütüphanelerin bilgiye kolay ve hızlı erişim sağlanmasının göstergesi olmuştur.

Bu çalışmada, Beylikdüzü ilçesinde, amaçları ve kapsamaları doğrultusunda birbirine en yakın iki kütüphane türü olan okul ve halk kütüphaneleri arasında başlatılan işbirliği ile verilen hizmetlerin tanıtılması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Okul ve Halk Kütüphaneleri İşbirliği

UNESCO; halk kütüphanelerini yaşam boyu öğrenme, birey ve toplumların bilgi gereksinimini sağlayacak ortamları sağlayan yerel bilgi merkezleri olarak tanımlamaktadır. Halk kütüphaneleri evrensel bir tanımla; ırk, din, dil, cins, yaş, eğitim, kültür, sosyo-ekonomik düzey ve siyasal görüş farkı gözetmeksizin, her tür bilgi ve kültür kaynağını, ücretsiz olarak hizmete sunan eğitim ve kültür kurumlarıdır (Yılmaz, 2013, s.60).

Okul Kütüphanelerinin amaçları çerçevesinde öğrencilerin akademik gelişimlerini desteklemek, bireysel okuma ihtiyaçlarına yanıt vermek, okuma alışkanlığı yaratmak, kitabı ve kütüphaneyi kullanmayı öğretmek olarak sıralanabilir (Baysal, 1993, s.17).

Her iki kütüphane sisteminde de, kişilerin bilgi gereksiniminin karşılanması, okuma alışkanlıkları edindirilmesi ilkelerinden hareketle hizmet verilmesi, birbiri ile örtüşen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu temel ilke ve amaçlardan yola çıkarak, halk kütüphaneleri ve okul kütüphaneleri işbirliğine gerek duyulmaktadır. Okul kütüphanesini kullanan bir öğrencinin mezun olduktan sonra da kütüphane kullanım ve okuma alışkanlığını devam ettirmek bilgi alma ihtiyacını gidermek amacıyla halk kütüphanelerini kullanması beklenen bir sonuçtur. Özellikle küçük yaşlarda alışkanlıkların yerleştiği ve şekillendiği düşünülürse halk kütüphaneleri potansiyel okuyucuları, geçmişlerinde okul kütüphaneleri kullanıcılarıdır. Okul yıllarında kütüphane kültürü edinen, okuma ilgisi gelişen bireyler, ilerleyen yıllarda halk kütüphanesine üye olan birer bilgi okuryazarı olacaklardır. Okul ve halk kütüphanelerinin işbirliği, yaşam boyu öğrenme bilinciyle okuyucularına hizmet verilen uygun zemin ve ortamların hazırlaması bakımından oldukça önemlidir. Her iki kütüphanenin temel hizmet felsefelerindeki ortaklık, tanım ve amaçlarındaki ilkesel benzerlik ile bilgiye erişim sürecinin niteliği, halk-okul kütüphanesi işbirliğini zorunlu kılan nedenler olarak özetlenebilir (Yılmaz, 1998, s.110-130).

Okul Kütüphaneleri Halka Açılıyor Projesi

Okul kütüphaneleri, aynı zamanda halk kütüphanelerinin daha sonraki kullanımı için ilk adımın atıldığı yerlerdir. Çocukların halk kütüphanelerinden önce okul kütüphanelerini kullandığı düşünülürse okul kütüphaneleri, bir bakıma okuma test sürüşlerinin yapıldığı ilk bilgi merkezleridir. Viyana örneğine bakıldığında; okul binaları içine kurulan halk kütüphanelerinin kullanımının diğer halk kütüphanelerine %80 oranla çok üstünde olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmalar, çocukların okul kütüphanelerinden daha fazla kitap ödünç aldığını göstermektedir. Halk kütüphanelerini kaç kişinin kullanacağı, büyük ölçüde kişilerin gençlik dönemlerinde halk kütüphaneleriyle tanışırılıp tanışırılmadıklarına ve nasıl tanışırıldıklarına, halk kütüphaneleri hakkında nasıl bir duygu taşımaya yönlendirildiklerine bağlıdır (Bamberger, 1990, s.49).

Bu çalışmada, okul öğrenci, öğretmen ve veli mevcudunun yanı sıra çevre halkının okumaya, araştırmaya ve öğrenmeye teşvik edilmesi, okul, öğrenci ve aile iletişiminin daha verimli hale getirilmesi, gençlerin, araştırma teknikleri ve bilgi

okuryazarlığı konusunda bilinçlendirilmesi ve akademik başarılarına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Eğitim-öğretim mekanı olan okullarda kütüphaneler kurarak okul kütüphanelerini aktif kullanılan mekanlar haline getirilmesi, ilçede kütüphane kültürü ve okuma bilincinin geliştirilmesi, ilçe genelinde verilen kütüphanecilik hizmet alanlarının genişleterek tanıtılması bu çalışmanın hedefini oluşturur.

Beylikdüzü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile Beylikdüzü Belediye Başkanlığı işbirliği çerçevesinde ilçe sınırlarında bulunan ve bulunduğu konum itibarıyla çevresindeki okul ve yerleşim bölgeleri değerlendirilerek üç ayrı lise belirlenmiştir. Yakuplu, Cumhuriyet ve Gürpınar mahallelerinin merkezi noktalarında bulunan söz konusu liselerin fiziki özellikleri itibarıyla de uygunluğu tespit edilmiştir. Yerel yönetim olarak Beşir Balcıoğlu Anadolu Lisesi, Cahit Zarifoğlu Anadolu Lisesi ve Gürpınar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde kütüphane kuruluş çalışmalarına başlanmıştır.

Koleksiyon yapısı oluşturulurken gençlerin ilgisini çekecek güncel yapıtların bulunmasına özen gösterilerek, müfredatı da desteklemesi, aynı zamanda çevre halkına ve okullara da hitap edecek bir yapıya sahip olunması için titizlik gösterilmiştir. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü AR-GE Birimi tarafından görevlendirilmiş öğretmenler ve uzman kütüphaneciler işbirliği ile kitap koleksiyonları oluşturulmuştur. Çevrede bulunan ilkokul ve anasınıfı öğrencilerinin, ailelerin, öğretmenlerin de faydalanabileceği geniş yelpazeli bir koleksiyon ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Gerekli kütüphane donanımları, bilgisayar, yazıcı ve mobilyalar, Beylikdüzü Belediyesi tarafından temin edilmiştir. Kullanıcıların ihtiyaçlarına ve taleplerine cevap verecek niteliklerde olması amaçlanarak internet bağlantılı bilgisayarlar ve çıktı hizmeti verilebilecek yazıcılar da bulunması, bilişim teknolojilerinin kullanılması, gençlerin dikkatini çekmesi açısından önemli unsurlardan biridir.

Kurulan kütüphane otomasyon programı ile sınıflaması yapılan kitapların kataloglama, veri girişi, etiketleme, barkod ve demirbaş numaraları verilerek teknik işlemler tamamlanmıştır. Sistemli ve ilkeli sürdürülen kütüphane hizmetleri belediye tarafından istihdam edilen bir personel tarafından

gerçekleştirilmektedir. Kütüphanede kütüphane memuru olması, günümüz şartlarında ayrıcalıklı bir kütüphanecilik hizmeti verilerek kullanıcıların danışma, bilgi alma, istek ve taleplerini dile getirme imkânı bulmalarını sağlamaktadır.

Bu kütüphanelerde demirbaş takibi, ödünç ve üyelik işlemleri, kütüphane otomasyon programı üzerinden yapılmakta ve Dewey Sınıflama Sistemi kullanılmaktadır. Web üzerinden kütüphanelere erişim sağlanabilmekte, kullanıcılara katalog tarama, koleksiyon inceleme ve araştırma teknikleri ile ilgili bilgiler verilerek kütüphane kültürü edindirilmesi amaçlanmaktadır. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğine uygun olarak kütüphane hizmetleri verilmektedir.

Proje dâhilinde kurulan bu kütüphaneler; öncelikle içinde bulunduğu okul ve çevresindeki öğrenci, öğretmen ve veli kitlesi yanında çevre halkına da hizmet vermektedir. Kullanıcılarımıza, ödünç verme, güvenli ortamda internet erişimi, ödev proje araştırmaları ve çıktı alma imkânı tanınmaktadır.

Kütüphanelerden faydalanmak ve kitap ödünç almak için yine okul kütüphaneleri yönetmeliği maddelerine bağlı kalarak üyelik ve ödünç işlemleri gerçekleştirilmektedir. Kütüphanenin bulunduğu okulda veya çevresindeki bir okulda öğrenim görüyor olmak, öğrencinin veya öğretmenin aile bireylerinden biri olmak, okul ve çevresinde çalışan olmak veya ikamet ediyor olmak üyelik koşulları olarak belirlenmiştir.

Tüm koşul, şart ve uygulamalar kurumlar arasında imzalanan protokolde kesin hatlarla belirlenmiştir. Kütüphanelerin kuruluş aşamasında kurumlar arası iletişim uyum süreçleri değerlendirmelerden geçirilmiş konu ile ilgili tarafların mutabık kalması ve bilgiye erişim hakkı çerçevesinde hizmet verilmesi ortak amacıyla hareket edilmiştir. Üye kimlik kartlarının resimli ve onaylı bir belge olarak düzenlenmesi ile kütüphanelerin bulunduğu okul mensupları haricinde kullanıcıların belirli bir denetim ve kontrolünün sağlanmış olması güvenlik ile ilgili sorunları da çözmüştür.

Halk kütüphanesi formatında hizmet veren bu kütüphanelerin, sadece kitap ödünç alınan, kitap okunan sessiz mekanlar olmadığı kütüphanelerin yaşayan bilgi merkezleri algısının yaygınlaştırılması amacıyla okuma teşvik etkinlikleri

yürütülmektedir. Bu etkinlikler kapsamında; okuma saatleri, kitap tahlil günleri, münazara çalışmaları, edebiyat ve Türkçe dersleri, Bilgi Okuryazarlığı ve Araştırma Teknikleri Seminerleri düzenlenmektedir. Bu seminerler, okul konferans salonları, öğretmenler odası veya kültür merkezlerinde rutin olarak düzenlenmektedir. Söz konusu kütüphane etkinlikleri, bünyesinde bulunan okul öğrenci ve öğretmenlerinin yanı sıra çevre okul öğrenci ve öğretmenlerini de kapsamaktadır.

Öğrencilerin, araştırmalarına rehberlik edilen kütüphanelerde, güvenli internet ortamı sağlanarak bilgisayarda ödev, sunum gibi belgelerin hazırlanması ve çıktı hizmeti de verilmektedir. Daha kapsamlı araştırmalar için yerel yönetimin kültür merkezi bünyesinde hizmet veren Merkez Kütüphaneye yönlendirme yapılmaktadır.

Okumayı teşvik etmek amacıyla etkin kütüphane halkla ilişkiler yöntemleri uygulanmaktadır. Kütüphanelerde en çok kitap okuyan ve kütüphaneleri aktif kullanan okuyuculara yönelik ödüller kapsamında Kitap Kurdu Belgesi verilmesinin yanı sıra üniversite, müze ve kütüphanelere rutin olarak geziler düzenlenmektedir. Okuyuculara, müze ve sergi atölye çalışmalarına, yaratıcı okuma atölyelerine katılma imkanı sunulmaktadır. Bu etkinliklerde öğrenci-öğretmen, öğrenci-veli, öğretmen-veli ortak katılımları olması, okul aile uyumu açısından büyük önem taşımaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Okul bünyesinde ulaşılması kolay olan bir bilgi erişim merkezi olması, koleksiyon niteliğinin talebe göre şekillendirilerek güncellenmesi ve düzenlenen etkinliklerin özellikle öğrencilerin kütüphaneye olan ilgisini ve derslerindeki başarıyı artırdığı gözlemlenmiştir. Özellikle genç yaşlarda kitap okuyarak teneffüs ve öğle aralarında kütüphanede nitelikli zaman geçirme alışkanlığı kazanılmasının yanı sıra davranış problemleri ve gençler arası iletişimde de olumlu yanları görülmektedir.

Mezun olan öğrencilerden kütüphane kullanımı ile ilgili deneyimlerinin üniversite öğrenim hayatlarında da katkı sağladığı şeklinde geri dönüş alınmıştır. Aynı zamanda veliler, öğretmenler ve öğrencilerin ortak zaman geçirdikleri bir mekân da olan kütüphaneler, kuşaklar arası buluşma noktası haline gelmiştir.

Kütüphanelerin koleksiyon yapısının geliştirilmesi, güncellenmesi ve etkinliklerin planlanmasında ortak söz sahibi olan okul idarecileri, öğretmenleri, okul aile birliği üyeleri ve öğrenciler ile yerel yönetim idarecileri arasındaki uyum ve işbirliği projeye ilginin daima canlı tutulmasını sağlamaktadır. Kütüphanecilerin okul idareleri, öğrenci ve veliler ile devamlı etkin iletişimde olması, işbirliği çerçevesinde yürütülen bu çalışmanın sürdürülebilir proje olmasında büyük rol oynamaktadır.

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile sürdürülen bu projenin devamı niteliğinde yeni kütüphaneler açılması ve işletilmesi, kütüphane stratejik planı kapsamına alınmıştır. İlçede eğitim veren diğer ilk ve ortaokullar bünyesinde çocuk kütüphaneleri, liselerde kafe kütüphane formatında gençlik kütüphaneleri kurulması ile ilgili proje çalışmaları yürütülmektedir.

Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar ışığında söz konusu işbirliğinin kapsamının belirleneceği, görev yetki ve sorumlulukların çerçevelerinin çizildiği yasal bir dayanak olmadığı gözlemlenmektedir. Her ne kadar yerel bazda yöneticilerin imza altına aldığı, protokoller, prosedür ve talimatlar bulunsa da genel bir yönetmelik bağlamında yasal dayanağın zorunlu olduğu unutulmaması gereken önemli bir detaydır.

Bu projede bahse konu olan kütüphaneler arası işbirliğinin hayata geçirilmiş olması yerel bazda fayda sağlandığını gözler önüne sermiştir. Sağlıklı ve ilkel koşullarda yürütülebilecek işbirliğinin kütüphanecilik alanında devam eden bir yerel proje olarak hayata geçirildiğinin kanıtını ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Bamberger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Baysal, J. (1993). *Kütüphanecilik*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Yılmaz, B. (1998). Halk Kütüphaneleri-Okul Kütüphaneleri arasında işbirliği ve Türkiye’de durum. *Türk Kütüphaneciliği*, 12 (2), 110-130.
- Yılmaz, E. (2013). *Türk’ün okuma ile imtihanı “kitapsızlar”*. Ankara: Phoenix Yayınları.